СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 232. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 5-го жовтня 1936. VOL. XLIV. No. 232. Jersey City, N. J., Monday, October 5, 1936. THREE CENTS

БЕЗРОБІТТЯ ЗМЕНШИЛОСЬ

ВАШИНГТОН. — На зборах Торговельної Палати Злучених Держав предложив спеціяльний комітет для справ безробіття рапорт зо стану робіт у краю, а в тім рапорті каже, що донесення про стан безробіття сильно перебільшені.

За обчисленнями цього комітету, від найгірших часів депресії число безробітних сильно зменшилось, бо нині працює коло 7 міліонів робітників більше, як працювало тоді.

Ці обчислення звертаються передовсім проти рапортів Американської Федерації Праці, зроблених на основі донесень підлеглих їй юній.

Торговельна Палата висловилася одобрюючо про усталення курсу франка на основі згоди між Злученими Державами, Англією й Францією, як велику допомогу для скріплення міжнародньої торговлі.

РУЗВЕЛТ ВІДКРИВАЄ ВЕЛИКІ ПУБЛИЧНІ РОБОТИ.

НЮ ЙОРК. — Президент Рузвелт виголосив у Джерзі Сити промову на заложенню угольного камення під новий будинок Медичного Центру міста Джерзі Сити, а потім святочно відкрив роботи над будовою нового тунелю, що має лучити попід ріку нюйорську дільницю Мангетен з дільницею Квінс.

На свято в Джерзі Сити зібралися величезні товпи народу, які дехто рахує на 600,000 людей. У своїй промові Рузвелт говорив про урядову допомогу для лікарських установ.

На відкриття робіт коло тунелю зібралося коло 25,000 людей. Тут президент хвалив місто Ню Йорк за те, що воно в часі безробіття відкриває публичні роботи, які зменшують безробіття. Посадник міста Ля Ґвардія підносив допомогу федерального уряду для цього проєкту. Тунель буде коштувати 58 міліонів долярів. Робота буде тревати три роки.

Підчас переїзду з Ню Джерзі до Ню Йорку президента стерегла скріплена сторожа.

ЗА НАСЛІДКИ ЗВОРОТУ АЛ. СМИТА ПРОТИ РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК. — Републиканські провідники кажуть, що Ал. Смит своєю кампанією проти Рузвелта приверне для Ландона три міліони голосів.

Демократичні провідники кажуть, що зворот Ал. Смита проти Рузвелта не може мати великого політичного значіння, бо ворожнеча Ал. Смита проти Рузвелта була відома здавна, а до того всім звісно, що Ал. Смит звернувся проти Рузвелта з особистих, а не засадничих причин.

ЧИ БУЛА В АМЕРИЦІ ЗАГРОЗА РЕВОЛЮЦІЇ?

РОЧЕСТЕР (Ню Йорк). — Полковник Франк Накс, републиканський кандидат на уряд віцепрезидента Злучених Держав, говорив тут у своїй виборчій промові, що президент Рузвелт зовсім неслушно приписує собі відвернення революції своїм „новим розділом".

Накс каже, що президент Рузвелт революції не відвернув тому, що в Америці революція не грозила.

ЧАРІВНИЦТВО ПЕРЕД СУДОМ.

ВУДБРИДЖ (Ню Джерзі). — Три мадярські імігрантки станули тут перед судом з обвинуваченням своєї сусідки, пані Тереси Цінкоти, за чарівництво.

Через покликаного суддею перекладача обвинуватниці заявили судді, що вони слідкували за панею Цінкотою від років, що вони переконалися з усею певністю, що вона чарівниця, що вона виварює ріжні чари, тобто небезпечні вивари, які можуть навіть переміняти людську форму. Одна з них присягалася, що бачила, як пані Цінкота робила ріжні чарівні замовлення і як при тому голова чарівниці збіглася до величини кулака, а її тіло зробилося дуже велике, а на її чолі появилися роги. Чарівниця, говорили свідки, переміняласа на коня, собаку.

Покликана до суду пані Цінкота заявила, що її сусідки шпигують за нею від років. Вона призналася, що збирає зілля, котре варить, щоб смарувати ним свого чоловіка, хорого на ревматизм.

Запевнення обвинуватниць про чарівництво суддя перервав нетерпеливо й сказав: „Я не розумію, як люди нових часів можуть вірити в такі дурниці, що їх люди повинні були забути двісті літ тому!" Суддя поставив їх під судовий догляд та казав їм порозумітися з їхнім священиком, щоби їх повчив, що чарівниць нема.

ХОТІВ БУТИ ТАРЗАНОМ.

МЕРИМЕК (Месечусетс). — До місцевого шпиталю привезено з поломаними костями ніг і рук 14-літнього хлопчину, Ґардінера Сарджента, що пробував удавати Тарзана, а саме перескочити з одного дерева на друге.

РУЗВЕЛТ ПРОГОЛОШУЄ ТИЖДЕНЬ ВИХОВАННЯ.

Президент Рузвелт видав проклямацію, в котрій проголошує тиждень від 9-го до 15-го листопаду „американським тижнем виховання". „Американський тиждень виховання" має на ціли звернути населенню краю увагу на американські ідеали загального виховання, на поступ, який під тим оглядом край зробив, та на дальші його потреби.

ЄГИПТЯНАМ НЕ ПОДОБАЛАСЬ ВАРШАВА.

До Варшави приїхала прогулька єгипетських студентів, числом 76. Польська преса описує широко, як єгиптяни поводяться, що й скільки їдять, що пють, як забавляються і т. д. На запит, яке враження вчинила на них Варшава, єгиптяни відповіли, що Варшава їм не подобалася; навіть у Каїрі вулиці є кращі! Цікаво також, що до єгипетських гостей у Варшаві приділили умундуровану й тайну поліцію, щоб єгиптяни — як пише польська преса — не мали причини говорити, начеб їх обкрадали!

ПОКІЙНИК ПОЧЕСНИМ ДОКТОРОМ.

Багатир Гарольд Коген жертвував университетові в Ліверпуль 2 міліони фунтів на уладження бібліотеки і ріжних наукових приладів. Зате рішено наділити його почестю доктора гоноріс кавза. Ректор университету лорд Дербі мав сам вручити відзначеному в його домі почесний диплом. Вся рідня Когена зібралася на тому святі. А Гарольд Коген горів із щастя. Кілька хвилин перед приходом лорда Дербі йому зробилося недобре і по кількох хвилинах умер від серцевого удару. Коли лорд Дербі прийшов, Коген лежав уже на смертній постелі. Університетська рада рішила всетаки відзначити небіжчика титулом „доктора гоноріс кавза". Це перша нагорода покійника почесним титулом доктора.

ОБІКРАЛИ КОСТЕЛ.

В Слоцині, пов. Ряшів, закралися до костела невідомі злочинці й закрали майже ціле церковне майно, як чаші, фелони і т. д. Шкоди є кільканацять тисяч зл. Поліція шукає злочинців.

ПАМЯТКА З ДАВНЬОГО МИНУЛОГО.

Один господар із Тростянця, пов. Дубно, виорав зразок дуже рідкої мальованої кереміки з неолітичної доби.

НОВІ ВЧИТЕЛІ.

Урядово повідомляють, що на новий шкільний рік принято 34 учителів до народніх шкіл на Костопільщині. Скільки в цьому є українських учителів — невідомо. Для нас, українців, на Волині, має значіння не побільшення числа вчителів, а їх національність. Цього якраз нема в нас на Волині в 95 відсотках.

ПЕРЕКЛАДАЮТЬ БОГОСЛУЖЕБНІ КНИГИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.

В часі від 27. липня до 5. серпня ц. р. під проводом луцького епископа Полікарпа відбувалися засідання луцької комісії для перекладу богослужень на українську мову. В працях комісії на запрошення еп. Полікарпа брав участь голова кремянецької перекладової комісії, проф. Мих. Кобрин. Досі перекладено: 1) чин соборования хором, 2) чин похорону священика, 3) чин малого освячення вдои і 4) молебень перед початком шкільної науки.

ЛЕТУНСЬКА КАТАСТРОФА ПІД ЗАЛІЩИКАМИ.

Військовий літак 6-го летунського полку у Львові впав із висоти 80 м. на поля Доброполя, пов. Заліщики. Літак розбився, а капітана Кубру й обсерватора пор. Ментайна відвезли ранених до шпиталю в Заліщиках. Капітан Кубр умер. Причиною катастрофи був т. зв. корккотяг.

СМЕРТЬ ПІД ПОЇЗДОМ.

54-літній Дмитро Мостовий хотів зігнати корову із залізничих шин на Сигнівці Великій коло Львова. Корову йому вдалося зігнати та в ційже хвиливі схопили його колеса льокомотиви і розторощили. Осиротив шестеро дітей.

ДЕ СКІЛЬКИ НЕГРАМОТНИХ.

За статистикою, яку видала Ліга Націй, на кожну тисячу мешканців є неграмотних: у Франції 59, Південній Америці 60, Чехословаччині 74, Бельгії 75, Естонії 108, Мадярщині 130, Латвії 188, Італії 268, Литві 327, Польщі 327, Болгарії 397, Еспанії 430, Греції 433, Росії 477, Мексику 649, Португалії 652, Бравилії 681, британській Індії 906. Статистика говорить тільки про населення у віці вище 10 літ. В Англії, Німеччині, Голяндії, Швайцарії, Фінляндії, Норвегії та інших північних державах неграмотних у віці вище 10 літ взагалі нема.

ЯК ПЕРКУН ЗДОБУВ СЕРЦЕ СВОЄЇ НАРЕЧЕНОЇ.

В селі Непочино коло Гдині Олександер Перкун залюбився в доньці місцевого господаря, Ядвізі Ондерко. Та незабаром Перкун довідався, що Ондерківна виходить замуж за іншого. Перкун закрався нічно до мешкання Ондерківної й відтяв їй бритвою довге волосся. Опісля приладив собі з нього шнурочок і вже намагався на ньому повіситися. Тут явилася Ондерківна, врятувала Перкунові життя й присягла, що стане його жінкою.

ЗАСУД ЗА НАМОВУ ДО СТРАЙКУ.

Окружний суд у Стрию засудив двох залізничників на 8 місяців арешту, трьох на 7, а одного звільнив від вини й кари, за те, що вони намовляли до страйку, щоби примусити залізничу владу завернути зарядження в справі перенесення функціонаря Гжебелюка зі Стрия.

ЗАКРИЛИ УКРАЇНСЬКУ КООПЕРАТИВУ.

Рівенське повітове старосто закрило українську кооперативу в Межирічі. За причину закриття подало брак сітки у вікні, сплювачки і т. д. Слід зазначити, що крамниця кооперативи міститься у власному домі і має першорядне уладження.

ПАЛЯТЬ ЖИДІВСЬКІ ДОМИ.

Як повідомляє „Нова Доба"; на Костопільщині якась невідома організація розпочала своєрідну боротьбу з жидами. В Костопілі і Деражні згоріло кілька жидівських домів наслідком підпалу. В селі Берестовиці підпалено кілька жидівських садиб. У Диксині і Підлужнім згоріли теж жидівські доми. У ставку теж підпалено, але згасло. В головні вибито шиби в жидівському домі. В усіх містах і селах виставлено варти, в яких участь беруть жиди. Кажуть, що це наслідки ендецької агітації. Українці ставляться до цієї акції негативно.

ЖІНКА ВИЙШЛА ЗА ЖІНКУ.

Ковель має сензацію. На поліцію зголосилась Олександра Вишневська, і заявила, що її чоловік є жінкою. При вінчанні „він" предложив сфальшовані документи на Степана Вишневського, а на ділі є Оленою Вишневською. Виходить, що Олександра Вишневська знала, що її наречений не є мужчиною.

ДИВНІ СКОКИ ГРОМУ.

В селі Бочкові на чехословацько-румунській границі підчас бурі ударив грім у вежу гр.-кат. церви. По громозводі грім зійшов до ріки Тиси і, перескочивши на румунський бік, ударив у римо-католицький костел. Ні одна ні друга святиня не потерпіла шкоди. Припадок викликав серед населення по обох боках границі велике враження.

СЕНЗАЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ В КЕЛЕЧЧИНІ.

В дворі Межановиці, повіт Опатів, підчас земних робіт натрапили на оселю з молодшої камяної епохи й на цвинтарище кістяків населення культури шнурової кераміки з часів коло 1,800 літ перед Христом. Це, здається, перший цього роду винахід в Европі.

ҐУМОВІ ПІДКОВИ.

Чехословацький патентовий уряд надав патент на винахід ґумової підкови для коней. Підкова є так зроблена, що не буде совгатися навіть по асфальті. Цей винахід причиниться до гамору в місті, а рівночасно до зменшення зужиття доріг.

ПРОТИ ВУЛИЧНИХ „ҐАНДЕЛЕСІВ".

Збори Т-ва Польських Купців у Варшаві рішили виступити з вимогою усунути з вулиць голосно викрикуючих „ґанделесів". На їхне місце требаб створити місця скупу старого одіння.

В СОВЄТАХ ДАЛІ КИПИТЬ

ПАРИЖ. — Паризькі часописи друкують багато вісток з Москви про ріжні неспокої на терені СССР й про випадки бунту серед червоної армії. „Ле Жур" пише, що бунти, арешти, розстріли стали щоденним явищем в СССР. Позиція Сталіна дуже непевна. Він дав вільну руку ГПУ, позволяючи їй розстрілювати, кого хоче. Відкрили теж заговір на Ворошилова. У звязку з цим арештовано чотирьох червоних генералів: Шмідта, Сапожнікова, Кузнецова і Туліна. По всіх теренах хтось поширює летючки, які закликають червону армію до повстання.

АНГЛІЯ ПЕРЕСТЕРІГАЄ НІМЕЧЧИНУ.

МАРҐЕЙТ (Англія). — В цім містечку відбулася конференція англійської консервативної партії, яка нині є при владі. Преміера Болдвіна не було на тій конференції, одначе заступав його Невил Чемберлен, який правдоподібно по коронації короля Едварда в травні наступного року стане премієром Англії. Чемберлен сказав, що Англія не зречеться кольоній й не поступить у нічому в своїй заграничній політиці. Свої теперішні позиції обоpонятиме своєю армією, морською фльотою і літаками. На адресу Німеччини Чемберлен сказав, що хоч її літаки можуть упродовж кількох годин наїхати Англію, то англійські літаки можуть іще більше шкоди завдати Німеччині. Про англійську повітряну фльоту він висказався як про першу на світі.

НІМЦІ НЕЗАДОВОЛЕНІ ЗО СТАНОВИЩА АНГЛІЇ.

БЕРЛІН. — У звязку з рішенням англійської консервативної партії, що справа звороту кольоній є „недискусійна", німецькі часописи почали у ґострих словах висказувати своє незадоволення. „Дер Анґріф" називає Англію захланною й каже, що вона вцілости має свої власні інтереси на увазі й не хоче зрозуміти положення німців, яких край є перенаселений, коли Англія має міліони квадратових миль кольоніяльних резерв. Це рішення, говорить „Анґріф", прочистить погляд на англійську політику.

НІМЦІ ВЖЕ ПОБІЛЬШИЛИ АРМІЮ.

БЕРЛІН. — Німецький військовий штаб подав до відома, що рішення німецького уряду, видане в березні цього року, щоби подвоїти німецьку армію, вже виконане. Німеччина має вже нині зорганізованих 12 корпусів, по 45,000 вояків в кожному. Враз з іншими частинами німецька армія нині числить приблизно 650,000 вояків.

РОЗРУХИ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Франція знаходиться на передодні нових розрухів. Партія полк. Ля Рока, що передтим звалася „Вогнистий Хрест", а по розвязанню приняла назву „Французька Соціяльна Партія", задумує влаштувати в Парижі демонстрацію проти заряджень уряду Блюма, в першій мірі проти його девалюації франка. Комуністи і соціялісти задумують влаштувати протидемонстрацію. По місті появились афіші, які гостро критикують уряд. Уряд заборонив одну й другу демонстрацію, проте обі ґрупи готовляться до неї. Побоюються зударень, а навіть горожанської війни у Франції. По місті розставлені дуже сильні поліційні стійки.

НАПРУЖЕННЯ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ШАНҐГАЙ. — Напруження між Японією і Китаєм в останніх днях не облекшилось, але змоглось. Японія через свого амбасадора ще раз заявила, що стоїть твердо при своїх домаганнях, даних Китаєві тиждень тому. Китайський уряд уважає ці домагання за такі, що вони доведуть Китай до підлеглости Японії. Китайська преса старається зберегти спокій, одначе всі є такої гадки, що без збройного конфлікту не обійдеться. Китай нишком починає приготовлятись до цього конфлікту.

НОВА УСТУПКА РОСІЇ.

МОСКВА. — Між совєтським і японським урядом прийшло до порозуміння щодо водних територій, на яких японські рибалки можуть ловити рибу. В цьому порозумінню Совєти пішли Японії на великі уступки, позволяючи японцям ловити рибу вздовж берегів Камчатки, Охотська і Сахаліну. Після заключення цеї умови совєтська преса висказується теплішим тоном про Японію та піддає гадку, що добре було би прийти також до порозуміння щодо границь Манчука і Совєтів.

ІТАЛІЙЦІ ВШАНОВУЮТЬ МОГИЛУ ДАНТОГО.

РИМ. — Італійський уряд рішив упорядкувати місце, де похоронений один з найбільших поетів Італії, а також світу, Данте. Його тіло спочиває в містечку Равенна. Довкруги його гробу повиростали доми й повстали шляхи, які своїм рухом і галасом опоганюють це освячене для італійців місце. Тому уряд рішив викупити всі сусідуючі доми, знести їх, а довкруги могили завести парк.

ЗА ЗГОДУ МІЖ ЮНІЯМИ

Вже кілька тижнів ведеться між двома ґрупами робітничих юній завзята боротьба, в котрій одна сторона не хоче другій уступати. З одного боку виконний комітет Американської Федерації Праці, а з другого боку „комітет промислової орґанізації". З одного боку Вилієм Ґрін, з другого Джан Л. Луис. З одного боку засада, що робітників треба орґанізувати в юнії для оборони своїх робітничих інтересів за фахами, з другого боку засада, що їх треба орґанізувати за цілими промислами.

У першій стадії боротьба проявлялася просто перетяганням уже готових юній до одної або другої ґрупи. Боротьба обмежувалася до конвенцій. Сторонники говорили до делеґатів. Як ці конвенції не рішали, їх рішення основно робітничих орґанізацій не підривали.

Тепер ця стадія боротьби вже на укінченню. Приходить тепер черга на пристосування засад кожної ґрупи до орґанізування нових робітничих юній. І тут приходиться вже говорити про ріжницю між двома ґрупами не до конвенцій, не до підготованих уже делеґатів, але до незорґанізованих іще робітників.

І тепер відразу виринає питання: як відібється ця боротьба на орґанізуванню робітників? Чи, почувши про дві можливости, робітники відразу запаляться до одної з них та пристануть до неї в твердім переконанню, що вона відповідає найкращому зрозумінню їх інтересів? Чи не станеться зовсім щось інше, а саме, чи робітники, почувши про ріжницю між самими провідниками, не махнуть рукою на всяку робітничу орґанізацію та лишаться далі незорґанізованими? Отсе питання починає щораз виразніше ставати перед провідниками обох течій у робітничих юніях.

До того перед робітничим рухом, тепер розбитим, стає ще одно питання: Заговорив про нього Метю Вол, віцепрезидент Американської Федерації Праці, один з найконсервативніших людей у цій консервативній орґанізації, на одному обіді в Ню Йорку: „Не час тепер на поважний розділ у рядах робітників!" — говорив Вол. „Нині, коли сили робітників у цілій низці країв зломано, коли робітники в інших краях бороняться до останку, коли наш власний рух тут стоїть перед найбільше обєднаною й найбільше рішучою опозицією в історії, є просто злочином дозволити, щоб міжусобиці загрожували єдности американського робітничого руху. Я остерігаю вас, що дальша боротьба означає знищення всього робітничого руху. Справа вже не йде за те, хто має слушність: фахові чи промислові юнії, а за те, чи має жити робітничий рух. Коли вороги робітників орґанізуються проти нас, як іще ніколи, як у хаотичнім світі всюди встає небезпека фашизму й диктатур, робітники мусять забути на свої ріжниці й ставити опір спільному ворогові".

Таку осторогу говорив впливовий провідник Федерації Праці, та він не подав у своїй промові найменшого натяку на те, якими способами можна вирівняти ріжниці між юніями і зілляти їх назад в одну цілість.

НА МОНЕТАРНІМ ФРОНТІ

Кілька днів тому Франція обнизила свого франка на одну третину. За нею поспішаючи зробила те самі Швайцарія й деякі інші малі держави. Цей рух радісно зустріли Анґлія й Америка, з якими Франція корткий час перед девалюацією, заключила була монетарне порозуміння. Зате не так добре зустріли девалюацію Німеччина, частинно Італія й деякі інші держави.

Девалюація франка має не лиш фінансове значіння, але теж політичне. До війни валюти всіх держав, хоч мали ріжну номінальну вартість, то міряні золотом і маючи повну свободу перепливати кордони, не справляли ніяких труднощів міжнародньому товарообмінові.

По війні багато держав зійшли з золотої стопи й хоч друкували паперові гроші із зобовязанням виплачувати золото на жадання за них, в дійсності цього золота не виплачували. На золото накладали вони так звані ембарґа й забороняли його вивозити. Вартість гроша залежала уцілости від хвилевих рішень уряду. Гріш підносився деколи, а найчастіше катастрофально спадав, аж доки його вартість не доходила впрост до нулі. Тоді даний уряд вимітав старе грошеве сміття й випускав нові гроші, оперті на якійсь новій ґарантії.

В часі біжучої кризи деякі держави, між ними такі фінансові велитні як Анґлія й Америка, були змушені зійти з золотої стопи й оголосити, що за випущені паперові гроші вони не будуть вилачувати золотом. Рівночасно вони оголосили, що обнижать внутрішню вартість своїх грошевих одиниць на приблизно 40%.

Франція і Швайцарія, теж два головні світові банкирі, оставали далі при золотій стопі й не обнижували вартости своїх грошей. Німеччина (а потім за нею Польща й деякі інші держави), вибрала посередній шлях: вона формально не відступила від золотої стопи й не обнизила своєї марки, одначе завела гостру контролю своєї валюти, не позволяючи її вивозити за кордон. В той спосіб вона хотіла охоронити себе від закордонних фінансових зобовязань платити золотом, чи чужою валютою за виекспортовані німецькі паперові гроші й девізи. Беручи під увагу це, що німецька марка має всього щось 2% покриття в золоті, а проте у внутрішньому обороті має повну вартість золотої марки, можна сказати, що німецька валюта оперта фактично не на золоті, тільки на авторитеті влади. Подібну підставу має советський гріш. А що советська влада не тішиться великим авторитетом, то советський рубель не має за кордоном ніякої вартости. Також у краю офіційно за доляра платять пять рублів, а неофіційно можна за одного доляра купити 20, 30, 60, а дехто навіть говорить і 120 рублів.

Вістки з Італії доносять, що Італія в останніх днях застановляється, щоб ввести у себе двояку ліру: внутрішню, яка була би призначена для домашнього вжитку та яка булаб оперта на авторитеті влади, й заграничну, яка булаб оперта на золоті й булаб призначена для заграничного товарообміну.

Назагал так виглядає, що девалюацію франка приняли прихильно всі демократичні держави: ті, що мають і хочуть піддержувати тісні фінансові й економічні звязки зі світом, і ті, що засадничо є проти економічного націоналізму й самовистарчальности та є за вільний міжнародній товарообмін. А проти цеї девалюації холодно поставилися назагал ті держави, які прямують до внутрішньої економічної самовистарчальности й до заокруглення свого економічного орґанізму в одну, відрубну від решти світу одиницю.

Коли порівняти гріш до крови, то можна сказати, що ті краї, що прямують до економічної вистарчальности, не дбають, чи їх гріш-кров має всі ці прикмети, щоб його можна було переливати до другого економічного орґанізму. Навпаки, в них є навіть тенденція витиснути на свойому гроші такі прикмети, які відштовхувалиб його від змішання з чужим грошем.

Девалюація франка є нічим іншим, а тільки розрідженням цієї французької фінансової крови до тої рідкости, в якій знаходиться анґлійська й американська економічна кров. Через це розрідження стане лекшим переливання цеї крови між ці три фінансові потуги: Анґлію, Америку і Францію.

Перед девалюацією Франція могла купувати в Анґлії й Америці продукти на одну третину дешевше. Зновуж власні продукти мусіла продавати за границею на одну третину дорожче. А що нинішній добробут промислових країв не залежить від того, скільки до краю спровадять продуктів, тільки від того, стільки їх виекспортують, то і Франція на тому „таному купуванню" й „дорогому продаванню" фактично не заробляла, тільки тратила. А це спутувало всякий товарообмін і подібно як інші народи пхало край до самовистарчальности й економічного націоналізму.

Якраз тепер, за влади „народньо - фронтового" уряду Блюма, Франція рішилася розрідити свою валюту до тої густоти, що її має Анґлія й Америка. З боку уряду Блюма це явище зовсім послідовне. Треба підкреслити, що наскільки у наступних виборах в Америці вийде знову Рузвелт, цей анґльо - американсько-французький фінансовий бльок матиме великий вплив на економічне життя цих трьох держав, а навіть цілого світу, й ті наслідки не конче будуть відемні. Цей бльок виявлятиме теж велике політичне значіння. Беручи під увагу уряд Блюма, економічне положення Франції, й політичне положення в Европі, можна сказати, що цей фінансовий бльок створився навіть не так під натиском фінансових чинників, як політичних...

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Більних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 8-го жовтня, точно в годині 8-мій ввечір. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до порішення. Довгуючі члени зволять вирівнати свою залеглість, бо в противнім разі будуть суспендовані. — В. Ґурянський, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Дамян Гуцул.

СВЯТОСЛАВ ЗАВОЙОВНИК

На широкому, синявою неба обрямованому, хвилястому степу, розмальований чудовий, вічний Київ — Мати Городів Руських. По сріблистому Дніпрі й по всіх ріках Руси снуються човни, сюди й туди, нíби муравлі битими стежками до великого муравлища, до найбільшого торговища Сходу — Києва. З півночі жадні пригод скандинавці, відважні варяги, з півдня хапчиві греки, потужні болгари, з заходу горді німці і франки, влесливі лехіти й чехи, зо сходу хитрі хозари, імперські араби, побіджені перси та ріжні монголи...

На всі чотири сторони світу промостили собі хоробрі русичі вільні дороги, кудою поплила слава й багатство Великої Руси.

Як у великому муравлищі, накопичувалось у Києві добро далеких україн: найкращі вироби, прикраси, тканини, вази, посуд, вина, овочі...

Але найбільше спотребовувала Русь заліза.

— Постачайте нам мечів, що не тупляться, спис, що не ломляться, — гукали дружинники на всіх торговищах. — Лиш мечі нам, а решту вже самі здобудемо!

Грекам, що найбільше торгували з Руссю, не дуже то було на руку, що русичі за зброєю так розбиваються.

— Ви, варвари, лиш кров пролівалиб. Чиж не можете мирно торгувати з нами та багатіти?... Прийміть нашу віру та й житимемо в братній згоді й любові. Наші кораблі відвозитимуть плоди вашої багатої землі і привозитимуть, що лиш забажаєте.

Але знову торговці зброї,— варяги, німці, араби, — затираючи руки, говорили:

— Всі боги! щоб славна Русь завжди мала таких войовників, князів, як Олег, Ігор і Святослав! О, щоб він довго жив, та щасливі війни провадив!

— До мене, лицарі славні, до мене, воїни непереможного Святослава. В мене найкращі мечі, щити і списи, випробувані Великим Теодориком під Римом, Людвиком і Оттоном. Німецька сталь не тупиться й не гнеться, — вигукував червонолиций німець.

— А наші мечі вже нераз рубали по стороні ваших князів, — хвалився високий варяг.

— Ми своїми мечами, освяченими Великим Пророком, збудували велику імперію, та й вам цього бажаємо, — заохочував смуглявий араб. — Ходіть з нами та й розділимо трухляву Візантію.

— Чуєте, греки зрадливі?!... Вже забули ви ляментації Фотія, коли то відвідала вас Русь? Не тямите, як навколішках благали ви пощади, коли придавив вас щит Олега? Ігореві не пощастилось, але знайте, що в нас Святослав є!

Русь не могла зректися здобутих прав і привілеїв на візантійських торговищах для своїх купців, якими не тішилася ні одна держава.

* *

— Князю, вже досить нам посуватися на схід. Греки й болгари розпаношуються над морем, нехтують наших купців, випирають їх із торговищ. Невдоволення шириться, а дружина на Візантію хоче, — відплатити поразку твойого батька. На Візантію! Туди вказує нам шлях Дніпро, туди веди нас, князю наш. Твоя дружина хоче на море.

Отак переконував Святослава старий Свенельд у княжій світлиці, вистеленій килимами та шкірами звірів, що їх князь сам уполював.

— На море!... Ах, моя ти дружино, мої русичі!... У ваших серцях дрімає моя віра, що нею віддихаю я, живу. Ваші душі хвилюють розбурханим морем, манять пригоди й далеч. Греки, римляни, араби й усі народи стали великими на морі. На суходолах повставали скоропроминаючі держави, а на розгойданих морських хвилях виколихувалися могутні, довготриваючі імперії.

— Так, так, мій воєводо, земля рідко трясеться, а пливкі бурхливі хвилі виробляють сміливість, володарськість. Пливеш, а під тобою й над тобою хвилюють, клекочуть безодні, чуєш, як грають простори, як усе гойдається, пливе, й одиноким стерном твоя відвага. З Херсону й Візантії попливе Русь на незнані моря...

Заслуханий у мову князя, задивлений у його невисоку, кремезну постать, радів старий воєвода своїм успіхом.

Але Святослав мав свої задуми й ніхто не відведе його від них. Навіть старий, досвідчений і вірний Свенельд, що немало причинився до того, що княгиня Ольга віддала керму великої держави в молоді руки сина, не міг ніяк змінити його постанови.

— Князю Святославе, нашим ворогом є Візантія і Болгарія, — переконував воєвода. — Наш мід, віск, шкіри, збіжжя, мусять возити наші купці на наших човнах, а не грецькі ґалери. Греки щораз сміливіше скалять зуби в надбережних кольоніях та все більше затісняють вузьке горло проливу для наших кораблів. Ми мусимо вирвати їм ті зуби: Херсонес, Ольбію, Тир, Теодосію, Фанаґорію, а в вузьке горло проливу впхаємо кулака й розширимо його, щоб наші кораблі свобідно плили на широкі моря, щоби свобідніше дихала наша земля.

— Ні, воєводо. Найперше встромлю меч на Сході в Ітилі і в Бердаї, об який розбиватимуться варварські орди.

— Але, князю, власне Хозарія прийматиме перша ці орди на свої мечі та захищатиме Русь, заки наші воїни купатимуться в болгарській і грецькій крові.

— Не вірю я хозарам, — сказав твердо Святослав. — Не є вони народом, а збираниною, жадною золота й наживи. Не наставлять вони грудей в обороні свойого краю, бо землі вони не люблять. Золото можна переносити й вони охоче підуть, хочби й за намовою греків з дикими ордами на нашу багату землю, на блискучий Київ, щоб пограбувати. Тепер чи потому, а мусимо їх звоювати. Але краще тепер, ніж пізніше малиб вони получитися з ордою.

— Велика і ясна твоя думка,

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(21)

Черга за молодесенькими „хлюстами", яким ще „молоко на губах не обсохло", Матвієвим Василем та Стратоновим Максимом. Це „один рік". Нестор Ониськів пішов і невідомо, що з ним. Два місяці перед відходом „на якусь повітру" оженився, дівці світ завязав, живота їй лишив, а сам пішов.

Більше нема кого брати. Навіть білобілетчик безребрий Микола Гнидка, і той потерпав. Не лишать і його, в обоз запруть і скажуть картоплю оббірати.

Так, так... Матвій попрощався зі Стратоном та Кузьмою. Прощався „раз-другий-третій", щоб забули взаїмно все зло, яке один другому міг коли вчинити. Провів їх полями, оглянули „може в останнє" свої володіння, говорили про Бога, про його незмінну волю. Раз їм суджено, то, значить, так і буде, бо ніхто не в силі змінити „волі Його".

Їм здавалося, що бачать це все дійсно останній раз. Раз ідуть на війну... Раз там з гармат, з кулеметів, човпуть людей, раз там ґазами душать... Боже, хто вернеться звідтам? Дивно... Йдеш і знаєш: там тебе вбють, а все таки йдеш, все таки не маєш права не йти. Але „все одно, раз мати родила, раз і помирать"...

Так міркували дядьки, прощаючися з Матвієм, з полями, з родинами...

III.

Наближався час школи. Чи буде вона в цьому році? Володько по довшому часі порішив відвідати учительку. Прийшов. Зійшов на ґанок, застукав. Тихо. Ніхто не відповідає. Застукав ще. Після ще й ще, але в школі пустка.

Пішов до сторожа. — Еее, хлопче! Учителька вже давно вибралась. Не буде школи.

Це зовсім Володькові недовподоби. Значить, цілу зиму дома. І Ганки не буде бачити. І так не бачив її ціле літо. Раз один у церкві помітив, але не дивився на неї. Здавалося, що всі люди звернуть на нього увагу, колиб дивився. Зрештою, він майже забув її. Вона звязана в нього зі школою. От сидів собі на лавиці другої ґрупи і нераз, коли не було що робити, оглядав клясу. Цікаво було оглянути обличчя, тому уважно розглядав їх. Здебільша безвиразні, бліді й очі нецікаві. Тільки одно зупиняло увагу — Ганчине. Ті „шельми" очі. Ті очі такі рухливі і такі блискучі. Хочеться на них дивитися. Чоло цікаве і ніс розумний. Навіть ластовиннячко не шкодило йому. Навпаки. Здавалося, що через нього барва обличчя якась більше притяглива.

Але це тільки в школі... Коли вийшов з неї, коли пішов у поле, зжився з працею... Де там згадувати Ганку. І тільки натяк на школу, тілки місяць серпень доходив до середини, мимохітно згадалася Ганка Ах, як би хотів знов зустріти її, вийти в поле за ліс туди, на те місце, де колись сидів на пеньочку і дивився на озеро. Приємно було тоді. Відчував соковите життя, відчував весну.

Вертаючись зі школи, Володько помітив в долині великий рух. З західнього боку з гори поволі тягнувся обоз. Ні, то вже не „галіціяни". То справжній обоз — москалі.

По селі піднявся гамір. В скорім часі кожне подвіря мало гостей. Обоз розташувався „по хатах". У школі зупинився штаб. На вивісці крейдою зазначено: штаб такого то обозного дівізіона. Загицали по селі вершники. На долині зупинилися кухні та санітарні вози.

Володько дивився на все зацікавленими очима, а, після квапився до дому, щоб побачити, чи й „у нас є". А що, як нема? Володькові надзвичайно хотілося, щоб і до них заїхало кілька підвод. Нові веселі люди. Співи, гармонія, вояцький „суп" значно смачніший від своєї юшки, коли їсти його з „котьолка" широкою вояцькою ложкою.

На жаль, „до нас" обоз не доїхав. На дерманських хуторах не було ніодної підводи. Тому, коли настав вечір, Володько, Хведот і ціла армія їм подібних подалися у село на вигін. Там гамору, мов на ярмарку. Саме діставали „москалі ужін". Зі всіх боків села йшли в долину з відрами по „суп і порцію" воловячого мяса. Коло кухні велитенські балії „порцій", нанизаних на маленькі деревяні патички. Кожний вояк дістає у своє відро кілька черпаків юшки, ложку масткої гречаної каші і порцію яловиччини.

Деякі діставали просто „в котелок" і зараз сідали на землі й їли. Здебільшого не доїдали.

— Ей, малиші! Кто желает єсть суп?...

„Малиші" не голодні, але хто відмовиться від таких ласощів, як „московський суп". Кожний бажає поласувати. Тоді вояк брав „котелок" і йшов ще раз до кухні. Там давали йому ще одну порцію, яку з насолодою нищили „малиші".

По вечері „водопій". Це також цікаве явище. Зі всіх дворів ведуть коні до криниці. Коло одної мало місця, тому вояків поділили на „райони". Кожний район має свою криницю. А там крик, матюки, вискування коней. В скорім часі коні так розгрузили землю, що до криниць не було доступу.

По водопої гульня. На широкому вигоні „круг". Перед кругом довгий стілець. На стільці з ростяжними „трьохрядками" гармоністи. Навколо муром сірі шинелі, товсті червоні пики з вишкіреними зубами.

К и р п а т и й „чорномазий" Ванька під розлогі звуки гармоній „трепака вибиває". Його ноги, руки і ціле тіло стрибають, як у „чортика". Присідає, плеще долонями по холявах, після по щоках, по губах. Далі й далі — все нові і нові викрутаси. Кружляє дзигою на одній нозі, стає догори ногами і танцює на руках.

Воячня вдоволена, щаслива. Деякі присідають до землі зі сміху.

А коли скінчився „трепак", виступив оповідач. „За горами за долами, за широкими морями, за дрімучими лісами, в славнім царстві-государстві жив-був славний цар государ — Матвей по прозванню Берендей?... — рвучно з місця розпочав оповідач, збивши свою „фуражку" на потилицю. Над чолом копицею чуб, комір „гімнастьорки" розхрістаний. Ліва рука в боку, права, мов нагай, вимахується над головою.

(Дальше буде).

князю. Роби за своїми задумами і по своїй волі. Найкращою запорукою наші власні мечі й сила.

— Так, я розібю їх!... Тоді піду на Болгарію, Візантію... Піду шукати скарбів, до яких не дійшов Олександер. Підемо двома шляхами... з півдня через Візантію, другим з Києва на схід... Тепер розумієш мене, воєводо, чому Хозарія й Ітиль мусять бути наші, чому ніхто не сміє загородити нам дороги на схід?!...

* * *

— Непереможний князю Великої Руси, найбільший лицарю сучасности, побіднику численних орд варварських, — говорив Калокір, кланяючись у пояс.

— Цісар Візантії, Никифор, просить приняти оці дарунки та вважатиме за велику честь собі, мати тебе, князю Святославе, славний завойовнику й твою Велику Русь могутню за свого приятеля і союзника. Болгари нападають на нашу столицю та вашим купцям не дають вільної дороги. Вони нищать нашу приязнь, що здобули її великі князі Руси Олег і Ігор. Імператор Візантії бажає увійти в союз із славним князем могутньої Руси та завоювати Болгарію, спільного ворога й нищителя нашої приязни.

Очі, уста, голос, ціла постать херсонського намісника затремтіли хитрістю. Кланяючися низенько, пішов ще до княгині Ольги, передати привіт і дарунки від цісаря.

— Цісар Візантії й патріярх нічого собі так не бажають, як тільки, щоб твій великий син, княгине, приняв правдиву віру, щоб ти вічно тішилася ним у раю, як святі, з нашим Великим Констянтином і Святою Оленою. Імператор бажає приязні з Руссю на цьому і на тому світі.

— — — — — —

Сталевий сміх Святослава розсипався по світлиці, вдаряв по стінах, як дзвенькіт його меча по щитах і шоломах у бою.

— Мамо, таж греки хотілиб, щоб янголи або чорти занесли мене живого до раю або до пекла, щоб лиш мене на землі не стало. Мамо, я не хочу довшої вічности, як вічність моєї Руси. Не хочу жити довше, як імя і слава мойого народу. Всім у Києві вільно відвідувати святиню Іллі, коли вона дає їм мир душі і спасення. Але шлях спасення Руси веде не туди, куди вказують грецькі жерці, а через Херсон і цісарську браму Візантії. І туди піду я і всі русичі за мною! Мечами прорубаю царські ворота й дам вільний вхід моїй Русі на незглибимі моря, де вона шукатиме свого спасення. Хай називають нас греки варварами, дикунами, але Русь завоює їх і приведе на свої двори і скаже їм учити дітей своїх, як колись учили завойовників римлян.

Я волію бути завойовником і паном римлянином, як завойованим греком фільософом.

По блідому лиці Ольги покотилася материя гаряча сльоза. Ще ніколи не бачила свойого сина таким гарним, таким величним. Хоч нова віра розлучила її на цілу вічність від сина, то в цю хвилину втихли болі матернього серця й пішла молитися не за спасення його душі, а за великі задуми великого сина.

— — — — — — —

В Києві крик, гамір, рух... Десятки мов зливаються з шумом Дніпра, схрещують русичі німецькі, варязькі, арабські мечі, випробовуючи їхню твердість і гострість.

Князь Святослав Завойовник рушав у похід на Болгарію.

— Іду на вас! — сповістили його посли болгарського короля Бориса. — („Обрії").

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА

Окружні збори відділів У. Н. Союзу з цілої Пітсбурщини.

На неділю, 27. вересня, були заповіджені заступником гол. преднідника, інж. В. Малевичем, збори урядників трицять трьох Союзових відділів з Пітсбурґу й околиці. Ті збори відбулися в галі укр. кат. церкви на Савт Сайд Пітсбурґ. Точно в 2-гій годині пополудні, так, як це було проголошено, почались наради. Заступник гол. предсідника відкрив збори та покликав на секретарів М. Дуткевича й В. Каліновського, які є секретарями відділів 56 і 296. Потім відчитано ті відділи, яких урядники мали прибути на збори, й показалося, що трицять два відділи вислали своїх урядників на ті збори, отже разом було коло 100 урядників. На зборах був присутній також гол. рекордовий секретар Д. Галичин, який у своїй довшій промові представив присутнім урядникам теперішній стан щодо загального руху членів за останні роки по тих відділах, які були заступлені на тих зборах, а також вияснив докладно ті всі причини, які утруднюють орґанізування нових членів, а які ми моглиб усунути, якщо тільки в нас булаб дійсна охота до праці та розуміння того, що приєднування нових членів до У. Н. Союзу являється тепер життевою проблемою цілої української іміґрації.

З бесіди гол. рек. секретаря ми довідалися, що в кількох минулих роках ті трицять два відділи стратили досить поважне число членів. Між тими відділами є тільки кілька таких, що сьогодні начисляють більше членів ніж наприклад чотири роки тому. Коли мова про причини, які, мовляв, стоять на перешкоді приєднуванню нових членів, то рек. секретар зазначив, що головною причиною є таки ми самі. Бо хоч депресія та безробіття утруднюють працю в орґанізуванні членів, бо хоч неузасаднені та неоправдані нарікання деяких членів на свою орґанізацію відганяють молодь від неї, то всетаки навіть і ті перешкоди можна перебороти, коли ми бралисяб до праці з правдивим запалом та дійсним хотінням. Доказом цього є тих кількадесять відділів У. Н. Союзу, які, не зважаючи на ті всі першкоди, потрапили збільшити число членів в останніх роках.

По промові рек. секретаря вивязалась оживлена дискусія над порушеними справами. В дискусії забирали голос майже всі урядники й урядниці та подавали від себе ріжні причини, які, на їх думку, утруднюють орґанізування нових членів, підносячи заразом ріжні проєкти й способи, якими можнаб ті причини усунути. Рекордовий секретар знов пояснював, які проєкти можнаб увести в життя, а які ні, та що ті проєкти, які евентуально можнаб увести в життя, моглиби бути здійснені тільки конвенцією.

Було також багато запитів у ріжних орґанізаційних справах і на всі запити гол. рек. секретар давав вдоволяючі відповіди.

При кінці зборів всі присутні урядники й урядниці прирікали, що будуть ревно працювати для У. Н. Союзу, а зокрема подбають, щоб упродовж наступних трьох місяців дістати до своїх відділів якнайбільше нових членів. Та праця повинна принести гарні успіхи, тимбільше, що, як деякі урядники зазначили, безробіття в Пітсбурщині тепер зменшилось та багато людей пішло до роботи. Отже ця обставина поможе в приєднуванні нових членів.

На кінець забрав слово рек. секретар Д. Галичин, висказав своє вдоволення з річевої дискусії, а заразом і побажання, щоб та дискусія принесла користь для орґанізації. А про користь можемо говорити тільки тоді, коли впродовж наступних трьох місяців кожний з присутніх урядників візьме активну участь у цій тримісячній кампанії за приєднування нових членів.

Відспіванням українського національного гимну закінчено збори в 6-тій годині ввечір. Додам іще, що, на мою думку, такі збори повинні відбуватися частіше, бо виміна думок причиняється до вияснення ріжних орґанізаційних справ, а тимсамим усуває принаймні частинно ті причини, що нераз стоять на перешкоді орґанізуванню членів.

Михайло Дуткевич,
секр. від. 56 У. Н. Союзу.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

МЕНЧЕСТЕР, Н. Г.

На Рідну Школу.

Союз Українок ч. 50 замісць вінка на могилу пок. А. Рибакової переслав через Обєднання $2 на Рідну Школу.

Олена Беднарчик, касієрка.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На поміч українському письменникові.

На заклик референтури Ч. Х. в Ню Йорку 54 відділ ОДВУ, „Дочки України", перевів на допомогу хворому письменникові збірку, що дала суму $8. Гроші переслано до Централньої Управи ОДВУ.

Рівночасно „Дочки України" закликають усі відділи Ч. Х прийти з негайною помічю заслуженій людині та визначному українському патріотові.

За Уряд: **Анна Семочко,** голова; **Анна Драпак,** секр.

Пані (до хлопчика, що йде вулицею із своєю матірю і підніс пані парасольку, яка їй випала з рук): Ти дуже милий і чемний хлопчик!

Мати хлопчика: О так, прошу пані, він це одідичив уже по батькові, а батька випускають усе місяць або й два скорше за добру поведінку.

У вязниці.

Вязничний сторож: Пане начальнику, той арештант, якого ми вчора замкнули, втік уночі!

Начальник вязниці: А до чорта, чи не говорив я вам, щоб ви позамикали всі виходи?!

Сторож: Ми це зробили, та він утік входом!

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

М. Островерха.

ІСТОРИЧНЕ МИСТЕЦТВО В НАС

Тільки нарід політично вихований, високо політично розвинений має велике історичне мистецтво. Бо історичне мистецтво народу — це його душа, змагання, подвиги. Воно стає помічним у політичному вихованні народу, воно вяже й єднає нарід в одну державу.

У нас іще й досі живе думка, що історичне мистецтво це другорядне, а то й підрядне мистецтво. Просто — дрантя, якого мистець, що себе високо цінить, буде соромитися. Що так воно є — доказ: ми й досі не маємо історичного мистецтва — того правдивого, великочо, на европейську міру. Васильківський, Волков, Ждаха, Івасюк, Красицький, Самокиша, Сластьон, П. Холодний старший та ще кілька інших, хоч вони дали найкращі з мистецького та історичного боку твори, то їх не можна й порівнювати, вже не кажім із історичним мистецтвом Венеції XVI. століття, а й із таким мистецтвом Італії та Франції першої половини XIX століття. Наші мистці, ті найвидніші, немов соромляться братися за історичні сежети — як Крути, Бій за Львів, Чортківський пролом, здобуття Києва 1919 року, Тиф в Україні 1919/20 р., Базар, та інші події з пізніших років по сьогодні. Адже в тих моментах стільки величі, стільки геройства й посвяти, стільки запалу й віри у велику нашу ідею. Цеж були роки кріваві, великі, які не повторяються, нажаль, дуже часто.

Мистецтво, взагалі, кожного народу йде рівним кроком із політичним життям даного народу. Плястичне мистецтво, це відбивка життя народу. лише тому Джозуе Кардуччі заходився виховати в Італійців рісорджімента свідомість потреби ставити в житті „суть" над „формою"... В мистецтві передовсім простота, а не штучність, сила, а не гороіження, чепурність, а не зманірованість.

З історії знаємо, що кожна велика доба, коли старі боги валилися зо своїх педесталів, а на їх місце ставали нові, тоді й мистецтво приходило на поміч тому новому політичному устроєві. Великі державні мужі своїми ідеями, своїм мітом **нового** запалювали душі мистців і разом із мистцями захоплювали, перетоплювали в горнилі нової віри душу маси. Цим шляхом пройшло все те правдиве мистецтво.

Що мистецтво йшло разом із політикою, про це переконаємось кинувши оком, бодай нашвидко, взад. Починаючи від Греції по сьогодні.

Греція за Перікля, під протекторатом якого розцвітається буйно мистецтво. Це був час т. зв. мистецької диктатури. Часто Перікль у прегарної Аспазії шукав ради у своїх ділах. У тієї Аспазії, перед якою і Сократ часто мовчав. Греція має тоді, між іншими мистцями, божественного Фідія, з рук якого виходили твори потуги, сили, могутности. Римляни були передовсім вояками. Мистецтво і мистців дістали від Етрусків, яких підяремнили, і з Греції. Всежтаки, триюмфальні арки, розкинуті по деяких містах Італії, Франції, Анґлії, по колоніях Африки, й яких у Римі тих найзразковіших є три — Септимія Севера, Тита, Константина; — колюмни Трояна й Авреліяна в Римі, говорять до нас мовою великих часів побідних римських воєн. Дальше — з імператорів треба згадати Адріяна, що був великим покровителем мистців і любимцем мистецтва. З його часів залишилася досі найкраща різьба, мозаїки. Приходять часи християнства. Може ніхто так уміло, виключно в свому переможеному поході не використав впливу мистецтва, як християнство. Погляньмо на перші обличчя Ісуса Христа, Марії в римських катакомбах, на мозаїках IV—XIII століття аж до ренесансу: завжди там велика віра, фанатизм, що ворушить гори. Та віра, якою вже в часах ренесансу заговорив іще Беато Анджеліко. Врешті — часи гуманізму, ренесансу; мистці-ґенії переходять із однієї провінції — незалежної тоді — в другу, з Фльоренції до Міляно, до Сієни, до Венеції, Мантови, Феррари, Перуджії, Больонії тощо: часи, коли коли мистецтво стало на тій висоті, якої ніколи досі не перейшло і хто зна чи коли перейде, коли мистці після Данте, Макіявелі стали першими вістунами соборности Італії. Для Венеції, чи для Льоренца Медічі шляхотного у Фльоренції „мистецтво було передовсім, — каже один історик, — помічним знаряддям у пануванні, в політиці". Дальше — часи французької революції, імператор Наполеон, який до свого воза запряг і мистців. Це була політика. Але як нині дивимося на ті величезні картини з тих часів оспівування нової Франції, то бачимо в них не лише акти історії, політику, а й мистецтво. Те самі й із местецтвом Італії з часів рісорджімента. Чи знайдеться хоч один такий мистець, чи критик, щоб зважився **не бачити** в безсмертних творах тих часів — берімо такого видного мистця Джіованні Фатторі — найвищої мистецької вартости, хоч у тих творах представлені події з воєн Італії за її визволення і за соборність. Твори тих часів, це справжня оаза серед мистецтва XIX. століття. Про це можна переконатися в музеях Риму, Фльоренції, Міляно, Венеції. І так ми дійшли до наших днів. Коли все ближче зближаються до себе, щоб зударитись, два нові політичні устрої: національний, т. зв. загально фашизм, захід, Европа, устрій конструктивний; і комунізм — схід, Азія, варварія, обезцінення людини, культури, устрій наскрізь деструктивний, брехливий. І бачимо — знову мистецтво стануло до помочі в змаганнях цих двох ідей. Мистецтво сучасної Італії розрослося неймовірно. Воно, включно з футуризмом, стало без тіни принуки, щиро, з ентузіязмом оспівувати нову Італію. Сила, порив, ясність духа — це панівна його нота. Фашистівському мистецтву ніколи не дорівняє мистецтво Советів: кволе, шабльонове, удаване. Це найкраще можна порівняти на міжнародній виставі мистецтва — що відбувається що два роки — у Венеції, куди Совети висилають найпоказніші твори своїх мистців.

Ось так виглядає мистецтво взагалі, й історичне зокрема, в історії народів. Ми завжди штильгукали, підтюпкували, здоганяли. Ніколи не станули ми до рівних змагань у цій царині з іншими народами. На це складались у нас ті вічні перепони: „політичні обставини", а з ними й економічні, а ще більше: наше недоцінювання значіння історичного мистецтва в політичному житті народу. Найкращий доказ, як ми доцінюємо це мистецтво: після наших останніх крівавих змагань 1917—1921 р. ми не маємо правдивих творів, картин, а лиш нашвидку накинені шкіци й рисунки. Бо й твори з періоду УСС 1914—1918 рр., хоч які вони цінні, то це не є те, що повинно було би бути.

* * *

Каже італійський мистець, сучасний модерніст, Джіно Северіні: „Малювати без цілі, це майже всеодно, що кричати в порожнечу: власний голос губиться і ніхто його не чує. Це лиш хвилина задоволення того, хто кричить чи співає. Але він і томиться".

Кожний мистець, щоб його творчість була позитивна, мусить мати ясну ціль. У нас, іще недержавної нації, кожний мистець мусить мати ту ясну ціль: незалежність України. Коли це стане підставою у його творчості, він знайде у свому серці запал, віру в ту ідею. А його твори, створені в тім вогні віри, стануть пробудним чинником у політичній боротьбі України за свою самостійність.

(„Обрії").

Лікар: — Чи ви здорові?

— Так, зовсім.

— Коли так, то недобре. Нині таких людей дуже мало, тому їх уважають неграмотними. І тому теж ви повинні лікуватися!

ПОЛІТИЧНІ ВИЗИСКУВАЧІ

Промовці Нового Розділу намагаються переконати американський нарід, що підмога для наших міліонів безробітних булаб неможлива, якби не благодать теперішньої адміністрації. Таке твердження є для кожного ретельного американця осоружне й глибоко образливе. Ще більше образливий цей факт, що Рузвелтова адміністрація старається теж уживати допомогових грошей, що є власністю кожного податковця, на вдержання себе в політичнім урядуванню. Пан Рузвелт і його промовці піднесли питання про те, хто є політичні визискувачі.

Яка є правда? Хто є справжні визискувачі?

Фактично справа представляється так, —а це доказують документи — що ново-розділовці є самі визначними політичними визискувачами в цій країні. Вони бавилися в політику підпомогою. Вони старалися, вживаючи запомогових грошей, розбудувати ново-розділову політичну машину.

Рузвелтова адміністрація вживала, і ще досі вживає, великої сили, яку вона дістала, щоб зневолити й залякати тих, що противляться її плянам. Чиж дивота, що п. Рузвелт, намагаючися скинути з себе відповідальність і обдурити американський нарід, таврує своїх критиків, що нібито вони мають самолюбні інтереси і є політичними визискувачами?

Сателіти п. Рузвелта дуже часто вдають, що вони ніякої політики до запомоги не допускають. Так робить і п. Рузвелт. Але не раз і не два він відказався звернути увагу на дійсні інформації, що його ново-розділові поручники вмисно старалися купити голоси за гроші податковців.

НІКОЛИ НЕ ОПРОКИНЕНО.

Він ніколи не опрокинув цих нікчемних метод. Ані теж не звільнив з уряду урядовців, йому безпосередньо підчинених, котрі були винуваті в проступках проти звичайної пристойности.

Запомогових фондів, уділених стейтам, уживано ново-розділовим співробітництвом як політичний копаний мяч (футбол). Ці фонди держано наче палку над головами нещасного народу. В безчисленних випадках від людей домагалися голосувати на Новий Розділ, бо інакше не дістануть запомоги. Шкідливий ужиток, до якого вкладано запомогові фонди, становить моральну квестію. Ця квестія дотикає прямо святости президентської урядової присяги.

Пригляньмося тільки маленькій частині того, що в тій справі зареєстровано: — Обрі Віліємс, асистент адміністратора ВПА, 12. жовтня 1935 р. говорив (так подавано публично в пресі), що людям, котрі симпатизують з програмою п. Рузвелта, давано перевагу на становищах ВПА скрізь по цілій державі. В Ілінойсі зчинився був страшенний крик, як оповіщено, що „тільки льояльні й заслужені демократи" будуть поставлені на чолі проєктів ВПА. Десять днів перед виборами 1935 р. стейт Кентокі був закиданий сорок двома міліонами запомогових грошей.

Стейтам, що мають демократичних губернаторів, які протестували проти витребеньків Нового Розділу, вмисно й холоднокровно грозили, що не дістануть запомогових фондів.

Чи може бути якийнебудь сумнів, що допомога аж воняє від політичної розпусти? Чи можна сумніватися, що вона переповнена крутарством самолюбних політиків?

У Ваомінгу Стейтовий Демократичний Центральний Комітет пропонував зробити „чистку" усіх запомогових службовців, що не були прихильні адміністрації Нового Розділу. В Ірі, Пенсилвенія, Новий Розділ був такий гуманітарний, що твердив, що затруднення ВПА були можливі тільки через Демократичну Партію.

Що за ошуканство! Цеж гроші народу, що уможливлюють поведінку уряду. Ці гроші не належать до якоїсь одної партії, ані теж не належать до якоїсь одної адміністрації.

(оголош.)

Панна Ірка вчиться співу. Товаришка питається:

— Якжеж тобі йде наука?

— Щораз ліпше!

— Чи сказав тобі це професор?

— Ні, лише я запримітила, що мій татко не носить уже вати в ухах.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

В суботу, дня 26. вересня, відбулось заложення угольного каменя в Українськім Народнім Домі при 831-35 Джозеф евеню в Рочестер, Н. Й.

Точно в годині 3-тій пополудні галя була вже виповнена українською та американською публикою, як дорослими так і молодими.

Члени дому та гості посідали на лавки, які то контрактор приготовив з дощок. Трицять два комітетовці будови дому засіли на естраді, а на самім переді сиділи визначніші американські гості, заступник президента місцевої денної газети "Times Union", посадник міста Charles Stanton, радний міста John Harts і інші.

На самому початку музика під проводом гром. М. Юркова відограла народній гимн.

Перше слово забрав гром. Д. Братусь, предсідник комітету будови. Свято відбулося в домі, але під голим небом, бо дім тільки до половини збудований і є ще без даху. Був гарний осінній день і повівав теплий вітрець. Слова гром. Братуся запали в кожде серце члена дому і рочестерського громадянина, бо наше довго очікуване бажання здійснилось, і ми приступили до будови нового Українського Народнього Дому. Гром. Братусь зясував початки заходів біля будови, що сягали ще 1921 р. Далі розповів, як то товариство Вільних Козаків прямувало до будови загального Українського Народнього Дому, вибираючи кожного року комітет будови дому. Товариство цілий час працювало і поважну суму придбало, як від своїх членів так і з ріжних підприємств, з торгу в своїм маленькім домі, де тепер міститься. Так купило одну посілість за $4,950, а другу, де тепер будується дім, майже за $10,000. За три пляни, що змінювали будову дому, заплачено понад $1,500. Крім того мало на будову дому готівки понад $9,000. Як затягнеться морґедж на суму $15,000, то цілий дім, по упорядкуванню, буде коштувати коло $45,000 або й більше.

Дім буде на уділах. Один уділ коштує $100.

Кожний член, що купує уділ за $100 має повне і рівне право в тім домі, нарівні з іншими організаціями.

Дім не є власністю тільки одного товариства Вільних Козаків, бо це товариство дало тільки почин до будови. Дім є власністю кожного члена, що возьме уділ за $100. Кожний член може передати свій уділ своїм дітям.

До будови дому приступили такі організації: Тов. Вільних Козаків, від. У. Н. Союзу; тов. ім. М. Драгоманова, від. У. Р. Союзу; тов. Вільна Україна, від. У. Р. С.; тов. Українські Рільники, від. У. Р. С.; Жіноче тов. ім. Лесі Українки, Український Демократичний Клюб і тов. Молодіжи "Junior League".

Також взиваємо інші організації та всіх громадян рочестерської громади, щоб ставали членами Українського Народнього Дому. Треба нам разом спільно працювати в користь своєї громади та на славу і пожиток цілого українського народу.

Другим бесідником був посадник міста Charles Stanton, котрий висказав свою прихильність до українських рочестерських громадян, котрих він добре знає як чесних і працьовитих людей. Казав, що є дуже задоволений, що українці взялись до будови такого гарного дому, бо той дім буде не тільки корисний для української громади, але буде і прикрасою цілого міста.

Третім бесідником був Leroy E. Snyder, котрий виголосив довшу промову. Між іншим взивав український нарід до єдности та витревалости в народній та культурній праці. Пригадував українську пісню та мандолінову орхестру та їх виступи під проводом Л. Сорочинського, підносячи, що краса мельодій чарувала кожне серце.

Найбільшу увагу звертав на тут роджену українську молодь та взивав її, щоб училась української літератури та пізнавала українську культуру і не стидалася своєї національности, бо будучи добрими українцями будуть молоді й добрими американцями.

Потім присутні зложили добровільний дар на покриття коштів свята в сумі $78.10. Музика почала грати марш, а всі зійшли на площу, де посадник міста заложив угольний камінь.

Музика знову грала, а люди розійшлись домів з великим враженням і вдоволенням.

До загального комітету, котрий працює при будові дому, входять: К. Білецький, Н. Кучмій, І. Романів, Я. Пригода, В. Іванців, В. Бойко, Д. Скорохода, С. Кучмій, К. Кульчицький, І. Кравець, С. Ґереґа, Т. Кучмій, О. Луців, Гр. Чорній, В. Плюта, М. Гримарчук, А. Хованець, Н. Чорненький, В. Кісіль, Е. Батрак, Ю. Романків, К. Мендик, А. Майка, А. Кравець і Р. Ніколас. А до тіснішого комітету входять: Н. Швець, Н. Стрілець, Н. Магомет, В. Гнатків, Д. Братусь, предс.; В. Ґурянський, секр.; П. Ковтун, кас.

В. Ґурянський.

ВСЕ МИНАЄ

Весна минула й літо минуло
Здаєтся, наче їх не було;
Ти не оглянулсь ще позад себе,
Як осінь стала коло тебе.

Вітрець повіяв, дощ накрапає,
З дерев пожовкле листя спадає,
А ворон чорний сумно кряче,
Немов за літом божим плаче.

Та ти не плач, мій милий друже,
Хай серце в тебе не жовкне дуже,
Ти будь веселий, наче весною,
Хоч і осінньою порою.

Не дайсь зневірі, проклятій силі,
Не лягай зжовклим листком в могилі!
Ти все цвіти, все зеленійся,
Серцем, душею з осени смійся.

Нехай собі вітри лютують,
Слабих на дусі скоро руйнують,
Ти стій! Нічого, знай, не буде,
Бо хто сильний, все перебуде!

Минеться осінь, зло проклятє,
Прийде весна до нас до хати,
Пишна, весела, цвітами вбрана,
Прийде викоханії весна кохана!

МИКОЛА ГОРІШНИЙ.

Соломонів суд.

До царя Соломона прийшла раз старша жінка та сказала:

— Царю, рятуй; Уже другий тиждень, як мій зять вийшов із дому й досі нема про нього ніяких вісток. Поможи мені віднайти його.

Соломон обіцяв відшукати зятя. Скликав негайно ввесь нарід на великий майдан перед палатою, вказав на засумовану тещу та сказав:

— Люди! Ось тут бачите перед вами жінку, якій за хвилину кат відрубає голову!

— Славно! — почувся нараз із юрби голос.

— Онтам твій зять, — сказав Соломон до тієї жінки — він відразу віднайшовся!

—o—

Славний адвокат.

Славний адвокат Ікс відомий з того, що любить проволікати процеси, які веде. Раз один клієнт віддав йому дуже заплутану спадкову справу.

— Як пан меценас думають: чи я програю цей процес? — спитав клієнт.

— Ви ні, — відповів адвокат — лише ваші внуки.

—o—

Астрономія.

Учитель виясніює: Отже затямте собі діти, що земля обертається довкола сонця.

— Добре — відзивається один із учеників — а довкола чогож обертається земля в ночі, коли нема сонця!?

—o—

Між приятельками.

Перша приятелька: Ірина оповідає про мене страшні річи!

Друга приятелька: Я на твому місці зажадала би, щоби вона доказала те, що говорить.

Перша приятелька: Не можу, яж не така дурна!

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (21)

Коли страшенний крик роздався з другого кінця села, Тарзан у тій хвилі вискочив з колиби і подався в тім напрямку, звідки доходив крик. За ним біг Собіто і цілий гурт сільської ради. Здалека вони бачили гурт жінок і дітей, що збирались разом мов вівці перед вовком. Діти верещали, а жінки плакали. Видно було по їх лицях, що щось страшне сталося.

Тарзан розіпхав товпу і дістався до середини гурту. Там лежало на землі мертве тіло молодого воїна. Його очі були ще розкриті, а лице відбивало страшний якийсь жах. Тарзан клякнув і при світлі смолоскипа почав розглядати причину його смерти. На його шиї він запримітив знати чотирьох гострих пазурів, символ хижацької смерти.

„Як називається цей молодий чоловік?" — запитав Тарзан. „Його імя Наявеґі", відповіла молода дівчина, що клячала над трупом мерлого. „Ми мали побратися семого дня наступного місяця". „Чи хто бачив, як він згинув?" — питав далі Тарзан. Одначе на це питання ніхто не відповідав. Всі мовчали мов закляті. Тарзана це денервувало.

В цю хвилю підійшов до нього Собіто. Він схилився над Тарзаном і почав загадочно шептати йому до вуха: „Уважай на цю страшну силу жахливої смерти, які завдає нагло смертні удари і зникає так, що ніхто не може знати, звідки вона прийшла і куди щезла! Уважай на неї, бо вона чигає на тебе і хоче тобі те саме зробити".